

ת"פ 1670/09 - עופר צרפתי נגד מדינת ישראל

בית משפט השלום בכפר סבא

10 יוני 2014

ת"פ 1670-09 מ.י. נ' צרפתי

לפני כב' סגנית הנשיאה השופטת, רחל קרלינסקי
המבקש
נגד
המשיבה
עופר צרפתי
מדינת ישראל

החלטה

1. בפני בקשה לפסיקת הוצאות עפ"י סעיף 80(א) לחוק העונשין תשל"ז-1977.
2. כנגד המבקש הוגש כתב אישום ביום 24.5.09, שייחס לו עבירות של מעשה מגונה לפי סעיף 348(ג) לחוק העונשין וכן הפרעה לשוטר במילוי תפקידו לפי סעיף 275 לחוק הנ"ל.
לצד כתב האישום הוגשה בקשה למעצר עד תום ההליכים ועד לגזירת דינו נותר המבקש במעצר. לאחר ישיבת ההוכחות הורשע המבקש עפ"י הכרעת הדין מיום 8.12.09 ע"י בימ"ש זה בגין העבירות שיוחסו לו בכתב האישום.
ביום 10.2.10 גזרתי על המבקש עונש של 13 חודשי מאסר החל ממועד מעצרו (20.5.09) ומאסר מותנה.
3. המבקש ערער אל ביהמ"ש המחוזי (מרכז), ולאחר דיונים שהתקיימו בעניינו וסיום ריצוי העונש שהוטל עליו, זיכה אותו ביהמ"ש המחוזי מחמת הספק.
הבקשה שלפני הוגשה למעלה מ-3 שנים לאחר הזיכוי הנ"ל.
4. המבקש ביסס את בקשתו על העילה השניה שבסעיף 80(א) לחוק העונשין בטענה כי מתקיימות במקרה דנן נסיבות המצדיקות פסיקת פיצוי בעד ימי המעצר/מאסר כמפורט בסעיף 8 לתקנות סדר הדין (פיצויים בשל מעצר או מאסר), תשמ"ב-1982.
המבקש צמצם את בקשתו אך לפיצוי הנ"ל ללא טענה בדבר הוצאות ההגנה, שכן היה מיוצג בהליכים

טענות הצדדים

5. לטענת ב"כ המבקש, עילת הפיצוי עפ"י הסיפא לסעיף 80(א) מתקיימת במקרה דנן לאור קביעתו של כב' ביהמ"ש המחוזי (מרכז) אשר בזכותו את המבקש ביסס את החלטתו בעיקר על התעלמות המשטרה מטענת האליבי אותה העלה.

כמו כן, ביסס ביהמ"ש המחוזי החלטתו על אי ההתאמות בין זיכוי המבקש ע"י המתלוננת לבין תיאורו של המבקש ע"י השוטר. את טענת האליבי העלה המבקש כבר בהזדמנות הראשונה שניתנה לו עת עוכב, חזר על כך בתחנת המשטרה ולמרות זאת המשטרה לא עשתה דבר בעניין. גם בעת שהותו במעצר לא טרחה המשטרה לבדוק טענתו, ואף המשיבה שהגישה את כתב האישום לא עשתה את המאמץ הדרוש כדי לבדוק את טענת האליבי.

ב"כ המבקש הפנתה לקביעת ביהמ"ש המחוזי (מרכז) כי המשטרה לא פעלה לגביית ראיות נוספות, על אף שהיתה צריכה לעשות כן, שהרי נקבע בפסיקה כי עליה לעשות מאמצים ע"מ להגיע לחקר האמת ולאתר ראיות גם כאלה שיש בכוחן לזכות את הנאשם.

בטיעון בע"פ הוסיפה ב"כ המבקש כי טענת האליבי שלא נבדקה מצטרפת לפגם חמור שנפל בזיהוי המבקש. ביהמ"ש המחוזי לטענתה, מנה את אי ההתאמות בין גרסת המתלוננת לגרסת השוטר ולמול העדויות בביהמ"ש. סדרת אי ההתאמות הנ"ל הביאה לטענתה את ביהמ"ש בין היתר להורות על זיכוי של המבקש למרות הטענה בדבר הזיהוי הספונטני ע"י המתלוננת בתחנת המשטרה. בנוגע לזיהוי זה נקבע אמנם כי אינו חף מפגמים, ולכן ביהמ"ש המחוזי בחר לתת לו משקל מסוים בלבד, אולם אין ספק כי לא יכול היה להביא להרשעה ודאית של נאשם בהליך פלילי.

6. ב"כ המבקש נתנה דעתה גם לשאלת אופי הזיכוי, והגם שלטענתה, מדובר היה בזיכוי מחמת הספק, הרי עפ"י ההלכה הפסוקה מרגע שהנאשם זוכה יש לעשות הכל ע"מ להשיב את המצב לקדמותו קרוב ככל הניתן להשבה בעין.

ב"כ המבקש היתה ערה לעובדה שהמבקש בעל עבר פלילי וגם "עתיד פלילי" כטענתה, קרי חזר לבצע עבירות דומות גם לאחר הזיכוי, אולם לטענתה אין הדבר יכול לעמוד לו לרועץ. לשיטתה, הגם שביהמ"ש נותן משקל לנסיבות כנ"ל, אין להתעלם מהעובדה כי המבקש זוכה במקרה דנן ובהיות זיכוי ברירת המחדל הנדירה, יש לפסוק פיצוי למבקש.

7. ב"כ המשיבה בסיכומיו הרהוטים התייחס לכל אחד מהשיקולים הרלבנטיים והמרכיבים למבחן שנקבע ביישומו של סעיף 80, הן לנסיבות הקשורות להליך, הן לנסיבות החיצוניות להליך והן לאופיו וטיבו של הזיכוי.

8. בכל הנוגע לנסיבות ההליך טען ב"כ המשיבה, כי גם אם קבע ביהמ"ש המחוזי (מרכז) כי יש לקבל את טענת המבקש בדבר מחדלי החקירה, ואי חקירה עד תומה של טענת האליבי, לא נקשרו הדברים קשר סיבתי לזיכוי. גם ממסקנת פסה"ד של ביהמ"ש המחוזי וגם מהדברים כפי שנכתבו, לא עולה, כי עילת הזיכוי התבססה על העדר בדיקת טענת האליבי.

יתר על כן, מחדלו של המבקש להביא ראיות מטעמו בעניין למרות שבנקל היה יכול לעשות כן לא יכול לסייע לו. למעשה, ביהמ"ש המחוזי עת זיכה את המבקש עשה כן לאחר שהגיע למסקנה שחומר הראיות הפוזיטיבי, שהובא בפניו לא הספיק כדי לבסס את האשמה.

9. ב"כ המשיבה שם דגש נכבד בטיעונו על הנסיבות החיצוניות להליך, במנותק מעברו הפלילי של המבקש. כפי שפירט, כ- 4 חדשים לאחר שהמבקש סיים לרצות את עונשו שהוטל בתיק זה ובעודו ממתין להכרעה בערעור, ביצע שתי עבירות זהות כמעט לחלוטין לעבירה שיוחסה לו בתיק זה. גם מנסיבות כתב האישום בתיק (217213-10-10) שהוגש לביהמ"ש השלום בת"א (לאחר המעשה שיוחס לו בתיק זה) ניתן ללמוד על דפוס פעולה חוזר על עצמו, ומדברי ביהמ"ש שם שגזר את דינו ביום 1.3.11 עולה שענישת מאסר אין לה שום משמעות של הרתעה כלפי המבקש.

עפ"י פסיקה אליה הפנה טען ב"כ המשיבה, כי ביהמ"ש העליון בבצעו את האיזון המתאים בין הזיכוי לבין נסיבותיו של המבקש קבע, כי אין מקום לתת פיצוי במקרה כנ"ל שבו מדובר בנאשם סדרתי שחוזר ומבצע אותן עבירות ממש.

10. ב"כ המשיבה הוסיף והצביע על שיקול נוסף בדבר אופיו וטיבו של הזיכוי. הגם שלטענתו אין השאלה לגבי משקלו של זיהוי מחמת הספק הוכרעה סופית, ומחלוקת קיימת בעניין בין הפוסקים, הרי זיכוי זה, השונה מזיכוי מוחלט, צריך לבוא במניין השיקולים של ביהמ"ש בבואו לדון בבקשה לפסיקת פיצוי, וטיבו של הזיכוי במקרה דנן מרחיק אותו מלזכות את המבקש בפיצוי המבוקש. לכן התוצאה במקרה דנן, לאחר שביהמ"ש ביצע את האיזון הראוי בין כלל השיקולים צריכה להביא לדחיית הבקשה ושליטת פיצוי כלשהו, גם ולמרות, שהמבקש, שזוכה ריצה את מלוא תקופת המאסר שנקבעה לו.

המישור הנורמטיבי

11. עפ"י סעיף 80 לחוק העונשין תשל"ז - 1977 נקבע, כי:

"משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד להאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה, או

**בשל אישום שבוטל לפי סעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב),
התשמ"ב-1982 - בסכום שייראה לבית המשפט."**

בפסה"ד המנחה בע"פ 4466/98 **דבש נ' מ"י** פ"ד נו (3) 73 (2002), קבע ביהמ"ש העליון את עקרון היסוד שבפסיקת הפיצוי עפ"י סעיף 80 הנ"ל של השבת המצב לקדמותו קרוב ככל הניתן להשבה בעין, הגם שקיימים טעמים אחרים משניים לעקרון זה. ביהמ"ש מדגיש כי אין מדובר בעילה בנזיקין, שעומדת לנאשם במקרה מתאים אלא זהו הליך נספח וטפל להליך העונשין.

השופט חשין בוחן את המודלים הנכונים ליישום סעיף 80 ובוחר במודל הביניים, לאמור (פסקה 31) **"מודל הדוחה מערכת פתרונות בינארית של הכל או לא כלום"**, דהיינו הכרעה עפ"י נסיבותיו של כל מקרה ומקרה.

ביהמ"ש העליון קבע שם שני תנאים עיקריים המקימים את הזכות לפיצוי, האחד, זיכוי בדין והשני המורכב משני תנאים גם הוא, האחד - שלא היה יסוד לאשמה והשני כי ביהמ"ש נוכח שהתקיימו נסיבות מצדיקות פיצוי.

התנאי השני מבין השניים הוא גמיש יותר, ובהיותו **"מושג חמקמק"** או **"עילה ללא גבולות וסייגים... שואבת כוח ואון במישרין ממעיין הצדק"**, כדברי הש' חשין, מצא ביהמ"ש לקבוע ציוני דרך לשימוש בו.

12. בין המקרים שנמנו ע"י ביהמ"ש כמעניקים זכות פיצוי באו פעילות בלתי תקינה של רשויות החקירה כמו אי בדיקת אליבי, ההחלטה להעמיד לדין היתה נעוצה בזדון, מקרה שבו נגרם לנאשם שזוכה עיוות דין או נזק משמעותי בשל ההליך, כמו כן כאשר עקב ההליך הפלילי נפגע התא המשפחתי של הנאשם או נפגעה בריאותו.

וביהמ"ש מסכם כך :

"נסיבות המצדיקות - או שאינן מצדיקות - תשלום שיפוי ופיצוי הן כל נסיבות המשפט ונסיבות סמוכות למשפט. בדברינו למעלה (פסקאות 18 עד 20) עמדנו על נסיבות שלעניין, וביניהן: המדינה התרשלה או פעלה שלא כהלכה בחקירה, בהעמדה לדין או בניהול המשפט; הנאשם נשא בנזקים של ממש וכו'. על דרך הכלל נחלקות נסיבות אלו לשלושה סוגים: נסיבות שעניינן הליכי המשפט בכללם; אופי זיכוי של הנאשם ונסיבותיו האישיות של הנאשם (נסיבות חיצוניות למשפט). במקרים מתאימים ראוי גם לשלול או להפחית פיצוי או שיפוי, למשל: נאשם שהביא על עצמו, במעשים או בהתבטאויות את כתב האישום שהוגש נגדו כגון בהטעיית רשויות החקירה; נאשם שנמנע מתגובה על האשמות שהוטחו בו בחקירה.."

13. באשר למשקל טיבו של הזיכוי נחלקו הדעות בין שופטי ביהמ"ש. בעוד שהשופט חשין כפי דעת הרוב קובע (בפסקה 57) כי **"טיב הזיכוי - כל זיכוי"** קרי, עפ"י שיקול דעתו של ביהמ"ש וטיבו של הזיכוי יבוא

במניין השיקולים, קבעה הש' דורנר (במיעוט), כי סוג הזיכוי שהוא זיכוי מוחלט משמש תנאי סף ואמת המידה הראויה להטלת הפיצוי.

14. בע"פ 303/02 דרויש נ' מ"י פ"ד נז (2) 550 (2003), מבסס ביהמ"ש העליון פסיקתו על הלכת דבש הנ"ל ומונה שלוש משוכות שעל הנאשם-המבקש פיצוי לעמוד בהן: הראשונה - תנאי הסף, קרי, זיכויו בדין; השניה - עילות הזכאות, קרי, הוכחת קיומה של אחת משתי העילות המנויות הנ"ל בסעיף 80; השלישית - שיקול דעת ביהמ"ש. כלומר, מלבד הוכחת תנאי הסף ועילת זכאות, יכול ביהמ"ש לשיקול שיקולים כלליים של מדיניות משפטית, ובכללם גם כאלה המביאים לשלילת הפיצוי. שאלת סוג הזיכוי נקבעה כשיקול רלבנטי בין אחרים, הגם שיש לו נפקות לצורך קביעת "מוצדקות" הפיצוי.

15. בפס"ד ע"פ 2366/03 עסאף נ' מ"י, פ"ד נט (3) 597 (2004), שניתן לאחריו, מסביר ביהמ"ש את משמעות גמישותה של העילה השניה בדבר נסיבות אחרות המצדיקות פיצוי. גמישות זו מאפשרת מחד, לצקת תוכן נורמטיבי תוך איזון ראוי בין אינטרסים מתחרים ומאפשרת מתן פרשנות רחבה למושג הרלבנטי.

בפרשת עסאף מצא ביהמ"ש, כי הגם שהמבקש שהה במעצר תקופה ארוכה של 22 חודש, והביקורת שהביע ביהמ"ש על התנהלות החקירה, הרי העובדה שחזר על ביצוע העבירות שיוחסו לו בעבר נמצא כנסיבה "שאינה מתיישבת עם חוש הצדק".

על היקף שיקול הדעת של ביהמ"ש בכל הנוגע לתוכן של הביטוי נסיבות אחרות, ואמינותו של ביטוי זה עמד ביהמ"ש העליון גם בע"פ 12003/05 הישאם חמודה נ' מדינת ישראל (14.4.08). השופט לוי ז"ל מציין כי אמינותה של העילה הנ"ל מאופיינת בעמימות מכוונת, ולמעשה, מקנה שיקול דעת רחב לביהמ"ש השם לנגד עיניו את עיקרון השבת המצב לקדמותו.

בע"פ 1109/09 שיבלי נ' מ"י (16.11.09) עולה שוב שאלת משקלו של טיב הזיכוי בשאלת פסיקת הפיצוי. הגם שביהמ"ש חוזר על ההלכה הפסוקה על פיה הזיכוי מהווה שיקול כיתר השיקולים, מדגיש כי (פסקה י"ג):

"אופי הזיכוי מהווה שיקול נכבד ב"קצירת השיקולים", אולם אין זיכוי מסוג אחד דומה למשנהו ועל בית המשפט לבחון את טיב הזיכוי עם יתר השיקולים. כך, למשל, אם נקבע באופן חד משמעי כי הנאשם לא עשה כל עיקר את המיוחס לו, או מקרים בהם התרשלה התביעה בבחינת נושא מהותי בתיק, קרוב אנכי להניח כי בית המשפט יפסוק לו פיצויים (ראו עניין דבש בעמ' 117-118; עניין בדליאן בע"מ בעמ' 878). יתכנו מקרים שבהם גם זיכוי מוחלט לא יסדר אותה תחושת עוול במישור האובייקטיבי, כגון כשהמדובר בזיכוי טכני מוחלט - מות אחד העדים ונפילת בניין הראיות בשל כך - או התיישנות במקרים מסוימים....."

סקירת הפסיקה מלמדת, כי בבוא ביהמ"ש לבדוק את המקרה שלפניו ייתן דעתו למכלול השיקולים שפורטו בחסות העיקרון של השבת המצב לקדמותו ומוצדקות הפיצוי.

מן הכלל אל הפרט

16. ביהמ"ש המחוזי (מרכז) בפסק דינו במסגרת הערעור על ההרשעה בתיק זה קבע, כי:

"בהביאנו בחשבון את אי ההתאמות בין התיאורים הראשונים שמסרו המתלוננת והשוטרת קרפ ומאפייניו הפיזיים של המערער, את המשקל המסוים שניתן להפנות לזיהוי המערער בתחנת המשטרה ובבנק, וכן את הסתירה בין דברי רס"מ פרנקו לבין האמור בהודעותיהם של שני הפועלים, סבורים אנו כי קיים ספק סביר, ואין די ראיות להרשעת המערער בשתי העבירות שיוחסו לו. לפיכך אנו מקבלים את הערעור ומזכים את המערער, מחמת הספק, מהעבירות בהן הוא הורשע."

ביהמ"ש קיבל את טענתו המרכזית של המבקש (המערער שם) בעניין מחדל החקירה המשטרית בבדיקת טענת האליבי שהעלה. עוד נקבע, כי נוכח טענת האליבי של המבקש ובשים לב לסתירה בין דבריו של השוטר פרנקו לבין האמור בהודעות שני הפועלים שנגבו, היה על המשטרה לתפוס את סרטי האבטחה של הבנק ולגבות עדויות נוספות. מכאן ניתן ללמוד, כי הוכרה הטענה בדבר מחדלי החקירה של המשטרה. עם זאת, ביהמ"ש משתית את פסה"ד לאו דווקא על מחדל זה, שהרי הוא מפנה לפסיקה הרלבנטית הקובעת, כי מטרת החקירה המשטרית אינה מציאת ראיות להרשעתו של חשוד אלא מציאת ראיות לחשיפת האמת. ועל כן קובע, כי חרף המחדל יש לבחון אם יש די ראיות המוכיחות את האישום מעבר לספק סביר. ביהמ"ש משיב על שאלה זו בשלילה נוכח אי התאמות בתיאורו של המבקש ע"י המתלוננת והשוטרת, ונוכח הסתירה בין העדויות השונות כפי שפורטו.

מסקנה זו תומכת אכן בטענת ב"כ המשיבה כי הנימוק העיקרי לזיכוי של המבקש לא עמד ביסוד אי בדיקת טענת האליבי, אולם יש בנסיבות שפורטו בכללם כדי להעמיד למבקש זכאות לפיצוי. נסיבות אלו תואמות את אבני הדרך שנקבעו בפסיקה, גם מקום שמדובר בזיכוי מחמת הספק.

17. ביהמ"ש בעניין דבש מכיר כאמור באפשרות שנסיבות חיצוניות להליך הפלילי עשויות להשפיע על פסיקת הפיצוי, בין אלה נמנות נסיבות אישיות קשות של נאשם ולאחר פרשת עסאף גם התנהגותו ואורח חייו לאחר הזיכוי.

המבקש לא ציין, ולו ברמז דבר בעניין נסיבותיו האישיות העשויות להצדיק פיצוי. מנגד, אין חולק, כי המבקש הורשע לאחר פסה"ד המזכה באותן עבירות שיוחסו לו בתיק זה.

לפיכך, ביקש ב"כ המשיבה להחיל את פסיקת ביהמ"ש בפרשת עסאף ולשלול הימנו את הפיצוי לחלוטין. מסקנה זו היא לשיטת המשיבה בבחינת האיזון הראוי בנסיבות המוביל לתוצאה הצודקת.

ב"כ המבקש שהיתה ערה כאמור להתנהלותו העבריינית של המבקש לפני ואחרי הגשת כתב האישום נשוא תיק זה והזיכוי המאוחר, טענה כי אין לתת לכך משקל מירבי, ולכל היותר, יש להזיז את נקודת האיזון אל שיעור הפיצוי.

18. אני סבורה, כי יש טעם בטיעוניה של ב"כ המבקש בכל הנוגע להיקף שיקול הדעת שיפעיל ביהמ"ש במקרה זה. בנותני דעתי לתקופת המעצר הארוכה של המבקש, שבפועל הלמה את העונש הפסוק במלואו ולעילת הזכאות שהוכחה כאמור, אין לשלול הפיצוי, אולם יש לתת משקל להתנהלותו העבריינית שלטעמי המבקש שבוי בה, כפי שהתרשמתי מדבריו בפני. אופי התנהלות זו קיבל ביטוי בהרשעותיו המאוחרות של המבקש כמפורט לעיל ויש בו להביא להפחתת הפיצוי עד מאד.

19. תקנה 8 לתקנות סדר הדין (פיצוי בשל מעצר או מאסר) תשמ"ב-1982 קובעת את נוסחת התחשיב לשיעורו של הפיצוי. התקנה פותחת במילים: "סכום הפיצוי המירבי בעד יום מעצר ומאסר הוא...". מכאן, יש ללמוד כי נקבע מדרג לשיעורו של הפיצוי, ומתוקף גמישותה של העילה נשוא בקשה זו, הבוחנת משקלן של הנסיבות יכול ביהמ"ש להגיע לפתרונות ביניים. וכפי שנאמר בע"פ 4466/98 הנ"ל (בעמ' 108):

"אין הוא קשור בפתרון של הכל-או-לא-כלום ויכול הוא לבוא לפתרונות המצויים אי שם בדרך שבין קצה אחד לקצה אחר..... הוראת סעיף 80(ב) מוסיפה ומסמיכה את שר המשפטים לקבוע "... סכומי מקסימום להוצאות ולפיצויים..."; המושג מקסימום, באשר הוא, ילמדנו כי אמנם ייקבע גג לשיפוי ולפיצוי, אך אין הכרח כי נשב על הגג דווקא."

מאזן השיקולים שפורטו בענייננו מביאני למסקנה, כי שיעור הפיצוי שיפסק למבקש צריך להלום את סוג הזיכוי ובסיסו, "ריצוי" העונש המלא וההתנהגות העבריינית הרצדיביסטית כך ששיעורו יקטן משמעותית מהסכום המירבי עפ"י תוצאת החישוב בהתאם לתקנה 8 לתקנות הנ"ל.

20. לאור האמור, ומכל הטעמים שנמנו, אני מקבלת הבקשה בחלקה ופוסקת למבקש פיצוי ע"ס 20,000 ש"ח.

ניתנה היום, י"ב סיוון תשע"ד, 10 יוני 2014, בהעדר הצדדים.